Region Hovedstaden

cefu | Center for Ungdomsforskning

pluss LEADERSHIP

EPINION

Unge uden job og uddannelse i hovedstadsregionen

Region Hovedstaden

Sammenfatning af hovedanalyse

28/05/2013

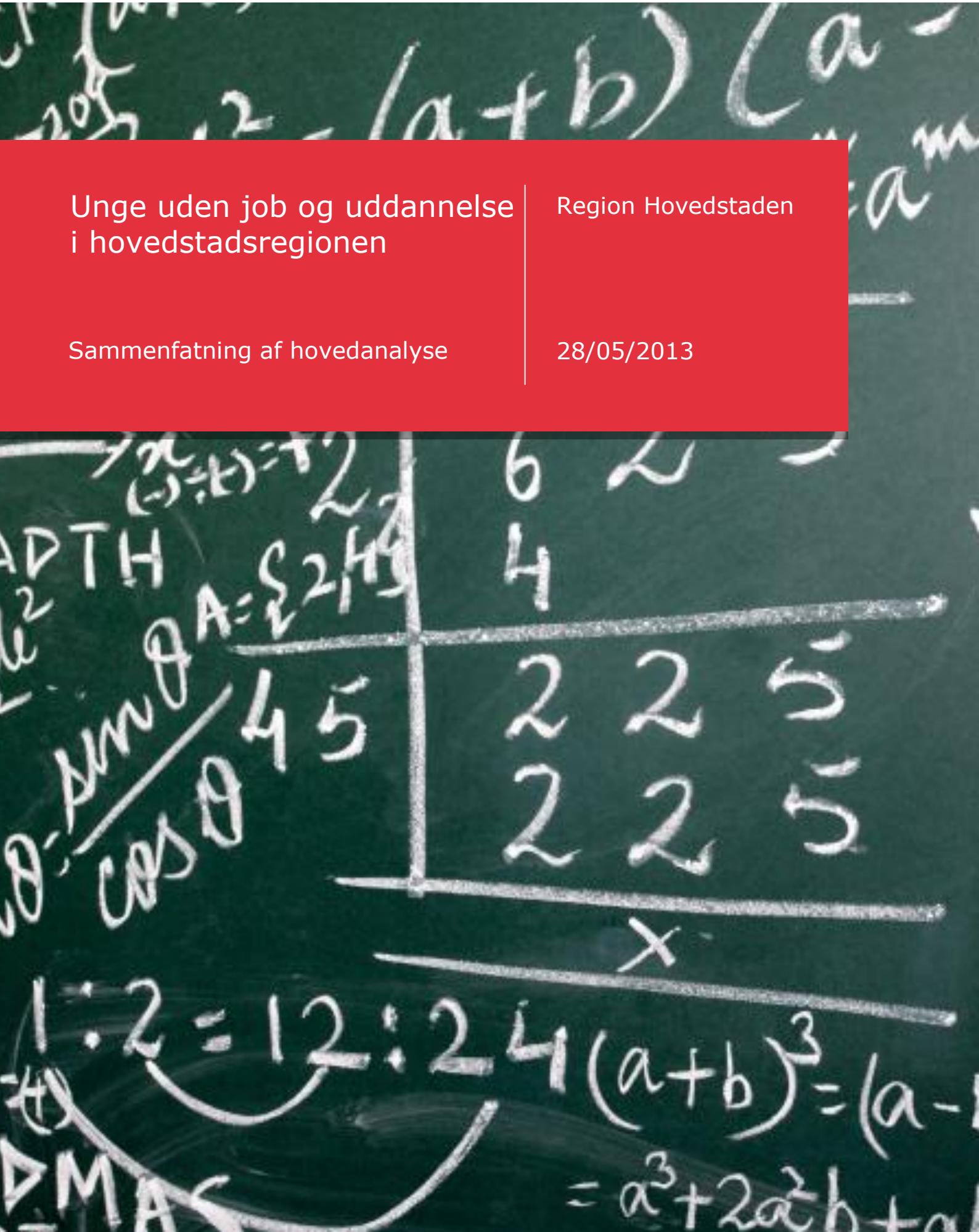

INDHOLD

1.	**INTRODUKTION**	**3**
1.1	Analysens grundlag	4
1.2	Læsevejledning	4
2.	**DE SÆRLIGE UDFORDRINGER I HOVEDSTADSREGIONEN**	**5**
2.1	Uddannelsesniveauet i regionen	5
2.2	En region præget af høj mobilitet	5
2.3	De mest udsatte unge	7
2.4	De økonomiske omkostninger	8
3.	**DE SENE STARTERE**	**10**
4.	**DE UNGE PÅ STANDBY**	**14**
5.	**DE UFOKUSEREDE STUDENTER**	**19**
6.	**FRAFALD OG OMVALG**	**24**

1. INTRODUKTION

Der er i dag ca. 30.000 15-30-årige i hovedstadsregionen, som hverken er i uddannelse eller arbejde, og som heller ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse. Sammenlagt udgør de 8 % af alle regionens unge i aldersgruppen. Nogle er kommet lidt sent i gang med en uddannelse, nogle holder pause, nogle kæmper med personlige eller sociale problemer, andre kan ikke finde et arbejde. Årsagerne til ikke at være i gang med uddannelse eller arbejde kan være meget forskellige. Gruppen udgør samlet set en væsentlig samfundsmæssig udfordring, og for den enkelte unge er der tale om en situation forbundet med både personlige og økonomiske omkostninger.

Det er regionens fælles udfordring og politiske mål at få disse unge i uddannelse og job. Region Hovedstaden har derfor fået denne analyse udarbejdet af Pluss Leadership, Epinion og Center for Ungdomsforskning ved Aarhus Universitet.

Det er første gang, at der udarbejdes en samlet regional analyse af målgruppen. Med analysen er der skabt et unikt regionalt vidensgrundlag om denne gruppe unge, som kan give aktørerne i uddannelses- og vejledningssystemet en fælles forståelse af regionens kerneudfordringer. Analysen kan på den baggrund udgøre en valid platform for mere samarbejde mellem de regionale aktører om de unge uden job og uddannelse, så der kan igangsættes relevante og effektfulde initiativer og indsatser, der sikrer, at langt flere unge kommer i job eller uddannelse.

Man kan med fordel opdele gruppen af unge uden job og uddannelse i tre:

- **De sene startere** er de 15-17-årige, som ikke er i gang med en ungdomsuddannelse efter grundskolen (i alt 3.846 unge)
- **De unge på standby** er de 18-30-årige, som ikke er kommet videre end grundskolen, og som ikke er i arbejde (i alt 21.708 unge)
- **De ufokuserede studenter** er de 22-30-årige, som ikke er kommet videre efter gymnasiet, og som heller ikke er i arbejde (i alt 4.134 unge).

Disse tre grupper af unge uden job og uddannelse udgør analysens omdrejningspunkt og kan betragtes som de mest udsatte unge i regionen.

Uddannelsesinstitutionerne, Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), jobcentrene og de kommunale forvaltninger er hovedaktørerne i det system, der er omkring de unge 15-30-årige. Størstedelen af de unge stifter kun et overfladisk bekendtskab med andet end uddannelsesinstitutionen, men for de unge, som ikke tager den lige vej gennem uddannelsessystemet og ind på jobmarkedet, kan ”systemet” potentielt komme til at spille en stor rolle. Systemet omkring de unge er derfor et vigtigt fokusområde for analysen – både i forhold til, hvor systemet virker, og dér, hvor det ikke slår til.

1.1 ANALYSENS GRUNDLAG

Samlet set tegner analysen et billede af uddannelses- og beskæftigelsessituationen i hovedstadsregionen baseret på dybdegående analyse af de mere end 350.000 unge mellem 15 og 30 år, som boede i regionen i 2011.

Analysen bygger på følgende datakilder:

- Registerdata omalle unge i aldersgruppen 15-30 år med bopæl i hovedstadsregionen i 2011 vedr. sociodemografi, uddannelse, beskæftigelse og forældrebaggrund. Der er tale om de nyeste tilgængelige tal.
- Spørgeskemaundersøgelse blandt 250 unge mellem 15 og 30 år, som ikke er i job eller uddannelse
- Interviews med professionelle aktører i uddannelses- og beskæftigelsessystemet, herunder 11 UU-ledere og 25 jobcenterchefer samt 24 interviews med UU-vejledere, jobkonsulenter/virksomhedskonsulenter, kommunale ledere og medarbejdere samt ledere og medarbejdere på uddannelsesinstitutioner
- 10 personlige interviews med unge, som ikke er i job eller uddannelse. 3 af interviewene præsenteres i denne sammenfatning i form af artikler, hvor de unge selv fortæller deres historie.

1.2 LÆSEVEJLEDNING

Nærværende rapport er en sammenfatning af hovedrapporten "Unge uden job og uddannelse i hovedstadsregionen". Sammenfatningen indledes med et afsnit om særlige vilkår og udfordringer i hovedstadsregionen relateret til de unge uden job og uddannelse. Herefter følger tre afsnit, som behandler analysens tre målgrupper, hhv. *De sene startere*, *De unge på standby* og *De ufokuserede studenter*. Her kortlægges indledningsvist de væsentligste fakta vedrørende de unge, herunder illustreres det på kort, hvor i regionen de unge er bosiddende. Efterfølgende gives et overblik over de centrale udfordringer, som analysen har identificeret, og anbefalinger i forlængelse heraf. Endelig fortæller udvalgte unge fra hver af målgrupperne deres egen historie. Sammenfatningen afrundes med et tværgående afsnit om frafald og omvalg.

Der henvises til hovedrapporten for den dybdegående analyse, hvor blandt andet forskelle blandt kommunernes tilgang til de unge belyses, og de unges kendetegn og perspektiver beskrives mere detaljeret. Her gennemgås også undersøgelsens metodiske grundlag.

2. De særlige udfordringer i hovedstadsregionen

2.1 Uddannelsesniveauet i regionen

Der er 356.651 unge i alderen 15-30 år i hovedstadsregionen – og langt de fleste unge klarer sig godt i forhold til at komme i uddannelse og job.

Når man sammenligner uddannelsesniveauet i hovedstadsregionen med de øvrige regioner, skiller det sig markant ud. Ved et nedslag 10 år efter endt grundskole har 46 % gennemført en videregående uddannelse. Det er væsentligt over niveauet i de øvrige regioner, hvor andelen ligger mellem 20 og 34 %. Omvendt har blot hver femte (21 %) gennemført en erhvervsuddannelse 10 år efter endt grunduddannelse, hvor det i de øvrige regioner er mere end en tredjedel, der har gennemført en erhvervsuddannelse. Set i forhold til de øvrige regioner er der endvidere en forholdsvis lille andel unge med grundskole som højest fuldførte uddannelse (16 %) og en forholdsvis stor andel unge med en gymnasial uddannelse som højest fuldførte uddannelse (16 %).

I hovedstadsregionen er man de seneste år kommet tættere på det centrale uddannelsespolitiske mål om, at 95 % af en ungdomsårgang skal afslutte en ungdomsuddannelse.[1] I det lange løb vil 91 % med 2011-uddannelsesmønstre nu afslutte en ungdomsuddannelse sammenlignet med 92 % på landsplan. Efter fem år vil 72 % afslutte en ungdomsuddannelse mod 71 % på landsplan. Det skyldes primært den høje gymnasiefrekvens i regionen. Efter 10 år har regionen nået 85 %, nu overhalet af landsgennemsnittet på 86 %. Mange unge afslutter altså relativt hurtigt en ungdomsuddannelse sammenlignet med andre regioner, men på længere sigt (over 25 år) bliver regionen overhalet, ikke mindst fordi der er et stort frafald på erhvervsuddannelserne.

61 % af de unge vil gennemføre en videregående uddannelse i hovedstadsregionen målt over de 25 år mod kun 59 % i hele landet, hvor det overordnede uddannelsespolitiske mål er 60 %. Dette skyldes netop, at en høj gymnasiefrekvens fører til, at flere gennemfører en videregående uddannelse.

2.2 En region præget af høj mobilitet

Der flyttes rigtig meget blandt de unge i hovedstadsregionen sammenlignet med de øvrige regioner. Når de unge flytter sig, er det langt hen ad vejen et gode, både for regionens økonomi og for den enkelte, som finder den rigtige uddannelse. Men de kommuner, som mister unge til de uddannelsestunge kommuner med videregående uddannelser, oplever også et tab.

---

[1] Jf. profilmodellen.

I absolutte tal kom næsten 17.000 unge udefra til hovedstadsregionen i 2011. Denne gruppe omfattede især unge 18-24-årige med en gymnasial uddannelse, der flytter til regionen for at starte på en videregående uddannelse. Mere end 20 % havde dog kun en grundskoleuddannelse som højeste fuldførte uddannelse. Godt 8.000 unge forlod regionen, hvilket kun er det halve af, hvad der flyttede ind.

Internt i regionen er det generelle mønster, at de unge uddannelsessøgende flytter ind mod de områder, hvor uddannelsesdækning i forhold til videregående uddannelser er størst. Det er dermed også unge med en gymnasial uddannelse i alderen 18-24 år, som er langt de mest mobile, mens der er væsentlig lavere flyttefrekvenser for grundskoleuddannede. For disse unge kan uddannelsesdækningen i regionen dermed potentielt have stor betydning for uddannelsesvalget.

Mobiliteten har naturligvis stor betydning for befolkningssammensætningen i den enkelte kommune. Det betyder, at en lav andel af unge med en høj uddannelse i en given kommune ikke nødvendigvis er et udtryk for, at kommunen gør det dårligt – det er snarere et udtryk for mobilitet. Udviklingen kan illustreres ved en sammenligning af profilmodellens forventning til en grundskoleårgang i forhold til opvækstkommune 10 år efter grundskolen med det faktiske uddannelsesniveau efter 10 år.[2] Kortet til venstre viser, at over 90 % af de unge fra Hørsholm Kommune forventes at have mindst én ungdomsuddannelse 10 år efter 9. klasse. Men ser vi på det faktiske uddannelsesniveau blandt de personer, som er bosat i Hørsholm, og som for 10 år siden afsluttede 9. klasse, så er det kun 70-80 %, som har mindst én ungdomsuddannelse. Forskellen skyldes, at de unge med en gymnasial uddannelse i vid udstrækning er flyttet ind mod København for at studere på en af de mange videregående uddannelsesinstitutioner.

Figur 1: Til venstre: Andel i opvækstkommune, der ifølge profilmodellen forventes at have mindst én ungdomsuddannelse 10 år efter afsluttet 9. klasse. Til højre: Andel i aktuel bopælskommune (2011), som mindst har én ungdomsuddannelse 10 år efter afsluttet 9. klasse.

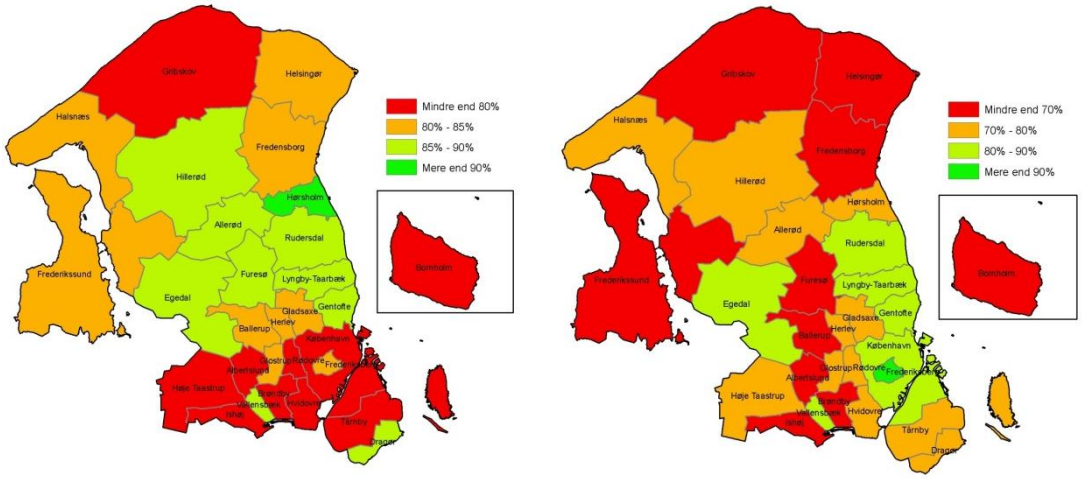

Kilde: Uni-C, Danmarks Statistik og egne beregninger.

[2] Opvækstkommunen er den kommune, hvor den unge har afsluttet 9. klasse.

Alt i alt tegner der sig et billede af en hovedstadsregion med en høj mobilitet og en særegen uddannelsesfordeling med få erhvervsuddannede, mange gymnasieuddannede og mange, som har gennemført en videregående uddannelse. Det betyder, at der er en række uddannelsespolitiske udfordringer, som har særlig relevans i et regionalt perspektiv.

2.3 De mest udsatte unge

Analysen identificerer tre målgrupper i regionen, som er i en særlig udsat position, og hvor den aktuelle udvikling tydeliggør behov for handling. Fælles for dem er, at de ikke har erhvervskompetence. En sådan opnås ved enten at gennemføre en erhvervsuddannelse eller en videregående uddannelse.

Figuren nedenfor viser udviklingen i, hvor stor en andel som har henholdsvis erhvervskompetence (rød), studiekompetence (grøn) eller hverken erhvervs- eller studiekompetence (blå).

Figur 2. Udvikling i andelen af en årgang, som har erhvervskompetence, studiekompetence eller hverken erhvervs- eller studiekompetence for hvert et-års-interval i aldersgruppen 15-30 år. Hovedstadsregionen. 2011.

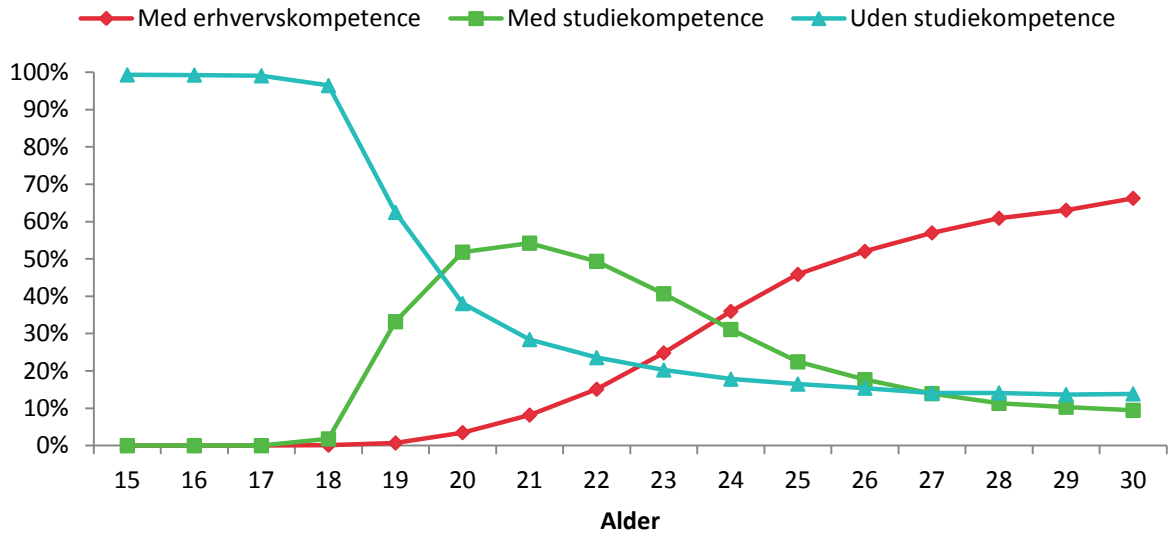

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Udviklingen i andelen af unge med erhvervskompetence begynder at stige ved 20-års-alderen, hvor de første bliver færdige på erhvervsskolerne, og stigningen fortsætter også for aldersgrupperne i 20'erne, da flere og flere gennemfører en videregående uddannelse. Andelen af unge med studiekompetence stiger frem til og med de 21-årige, hvorefter den falder, fordi studenterne gennemfører videregående uddannelser og dermed øger deres kompetenceniveau. Tilbage er studenterne, som ikke har gennemført en videregående uddannelse, og dem uden hverken erhvervs- eller studiekompetence, som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse. Nogle er under uddannelse, andre er i arbejde, og så er der *de unge uden job og uddannelse.*

Der er ca. 30.000 15-30-årige, som hverken er i arbejde eller uddannelse, og som heller ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse. De helt unge i aldersgruppen 15-17 år, som ikke er kommet i gang med en ungdomsuddannelse efter grundskolen, er *de sene startere*, de 18-30-årige, som ikke er kommet videre end grundskolen, og som heller ikke er i arbejde, er *de unge på standby*, og endelig er der student-

erne i aldersgruppen 22-30 år, som ikke er kommet videre efter gymnasiet, og som heller ikke er i arbejde – det er *de ufokuserede studenter*.

Figuren nedenfor illustrerer gruppernes størrelse. Sammenlagt udgør de godt 8 % af de 15-30-årige i regionen.

Figur 3. Tre grupper af udsatte unge i hovedstadsregionen. Andel af alle unge i aldersgruppen 15-30 år. 2011.

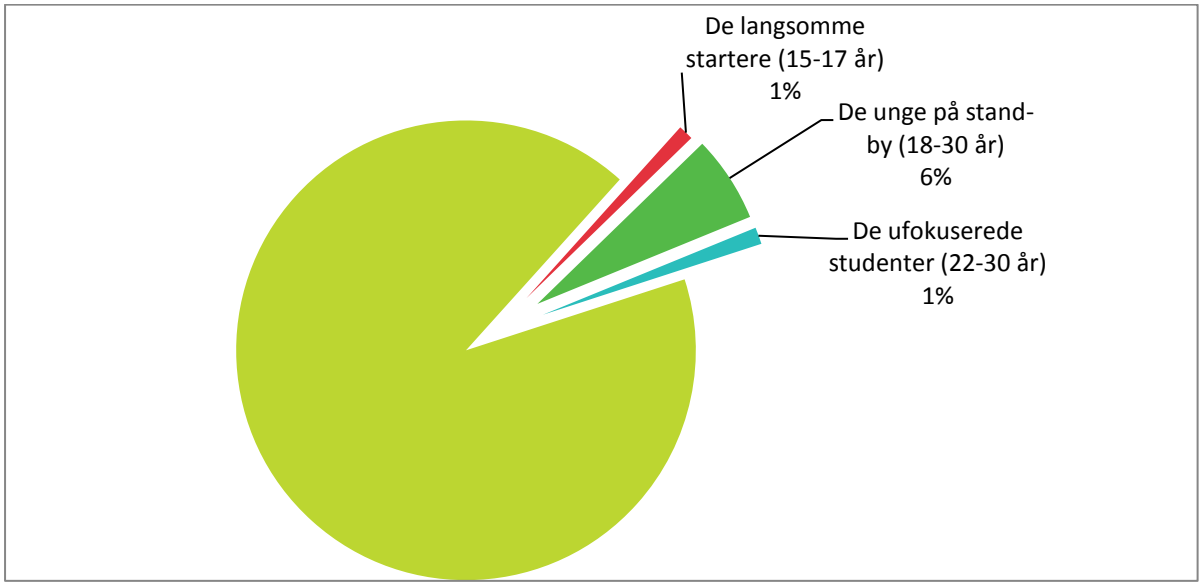

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.
Note: *De sene startere* (3.846), *De unge på standby* (21.708), *De ufokuserede studenter* (4.034) og andre (326.900).

2.4 De økonomiske omkostninger

Den samlede samfundsøkonomiske gevinst i hovedstadsregionen ved at nedbringe de tre målgrupper med fx 50 % frem mod 2020 vil ifølge beregninger foretaget i forbindelse med analysen være et ekstra afkast på ca. 12 mia. kr. i perioden frem mod 2030. Og det ekstra antal arbejdsår for gruppen af unge omregnet til fuldtidsbeskæftigelse vil være ca. 30.000 over en 10-årig periode.[3]

Ud over tab af livskvalitet er der et markant økonomisk tab for den enkelte unge, som befinder sig i en af analysens tre målgrupper. Den enkelte unge mister indkomst både på kort sigt og målt som endelig livsindkomst.

De unge på standby i regionen kan forvente et antal år i beskæftigelse, som er ca. 10-15 år færre, end hvis de havde fået en kompetencegivende uddannelse. Mange, der kun har gennemført grundskolen, er således

[3] Jf. arbejdsudbudseffekten. Se hovedrapport for yderligere oplysninger om beregningsmetoden.

i beskæftigelse i ca. 50 % af deres erhvervsaktive liv, mens personer med erhvervskompetencegivende uddannelse er beskæftiget i over 80 % af deres erhvervsaktive periode. *De ufokuserede studenter* klarer sig bedre end *de unge på standby*, men også de kan forvente at miste adskillige år i beskæftigelse.

55 % af de grundskoleuddannede er i beskæftigelse som 30-årige, det gælder 70 % af de gymnasialt uddannede og 93 % med en lang videregående uddannelse. Samme tendens (bare omvendt) ses i forhold til arbejdsløshed og andel uden for arbejdsstyrken.

Unge med en erhvervsuddannelse klarer sig langt bedre end unge med både grundskoleuddannelse og gymnasial uddannelse: højere beskæftigelsesfrekvens, lavere ledighed og højere indkomst. Nationale fremskrivninger viser desuden, at der vil være mangel på unge med en erhvervsuddannelse i 2020. Samtidig forudser fx AE-rådet, at personer udelukkende med studentereksamen i 2020 vil have 18 % ledighed mod en ledighed på "kun" 13 % for personer med grundskoleuddannelsen som den højest fuldførte. Med udgangspunkt i særlige beregninger for hovedstadsregionen foretaget i forbindelse med denne analyse vokser gruppen med alene studentereksamen med ca. 25.000 i de kommende år. Ledigheden risikerer dermed at stige med yderligere mindst 10.000 blandt gruppen med studentereksamen som højest fuldførte uddannelse. Der er her taget højde for både dem, der fortsætter i videregående uddannelse, og de studenter, som trods manglende videregående uddannelse alligevel bliver beskæftigede og således ikke havner i denne gruppe.[4]

I de følgende afsnit præsenteres fakta, særlige udfordringer og konkrete anbefalinger i relation til hver af de tre målgrupper.

[4] Se hovedrapport for yderligere oplysninger om beregningsmetoden.

3. De sene startere

De sene startere er de 15-17-årige, som har færdiggjort grundskolen, men som ikke er i gang med en ungdomsuddannelse. Denne gruppe udgør 3.846 unge svarende til ca. 7 % af alle unge i aldersgruppen. Lidt over halvdelen er i forberedende aktiviteter, og de resterende er ikke i aktivitet – hverken i uddannelse, beskæftigelse eller forberedende aktiviteter som fx produktionsskole eller særlige tilbud i UU. Populært sagt er de "hjemme på sofaen".

60 % af *de sene startere* er 17 år og har således været væk fra grundskolen i en relativt lang periode. 30 % er 16 år, og 10 % er 15 år. Der er en lille overrepræsentation af indvandrere og efterkommere i gruppen.

De 15-16-årige er typisk ikke kommet i gang direkte efter 9. eller 10. klasse, mens de 17-årige efter grundskolen har været i forberedende aktiviteter eller er påbegyndt en ungdomsuddannelse uden held. Godt 10 % af *de sene startere* har inden for det seneste år været i gang med en ungdomsuddannelse, men er faldet fra. *De sene startere* har en væsentlig større risiko for at komme på kontanthjælp, når de fylder 18 år sammenlignet med andre unge.

Der er stor forskel på, hvor mange *sene startere* der er i de enkelte kommuner. De største andele finder vi i Halsnæs, Gribskov og Københavns kommuner. I Halsnæs og København er der endvidere en relativt stor andel af *de sene startere*, der ikke er i aktivitet. Generelt er andelen af unge, der ikke er i aktivitet, væsentlig højere i hovedstadsregionen end i de øvrige regioner.

Figur 4: Andel *sene startere* i forhold til alle unge i aldersgruppen 15-17 år opdelt på kommuner. 2012.

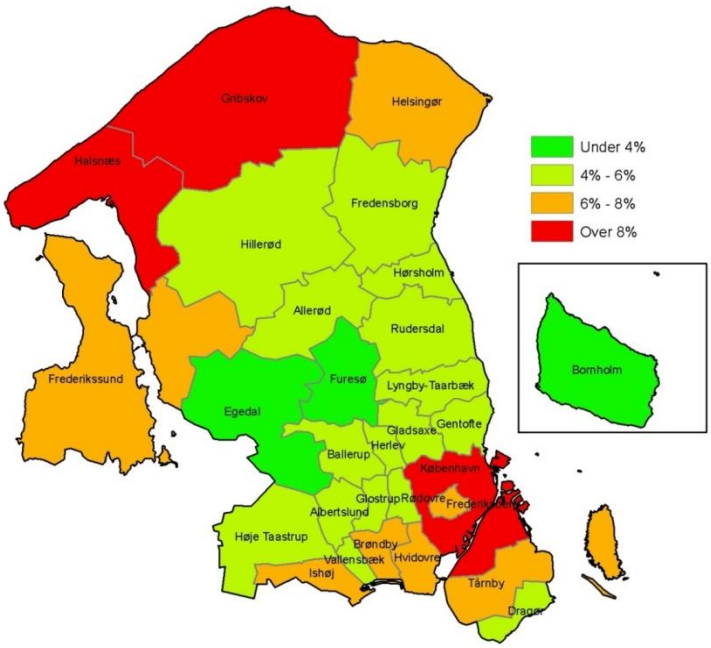

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 5: Andel af alle unge i aldersgruppen 15-17 år, der ikke er i nogen form for aktivitet opdelt på kommuner. 2012.

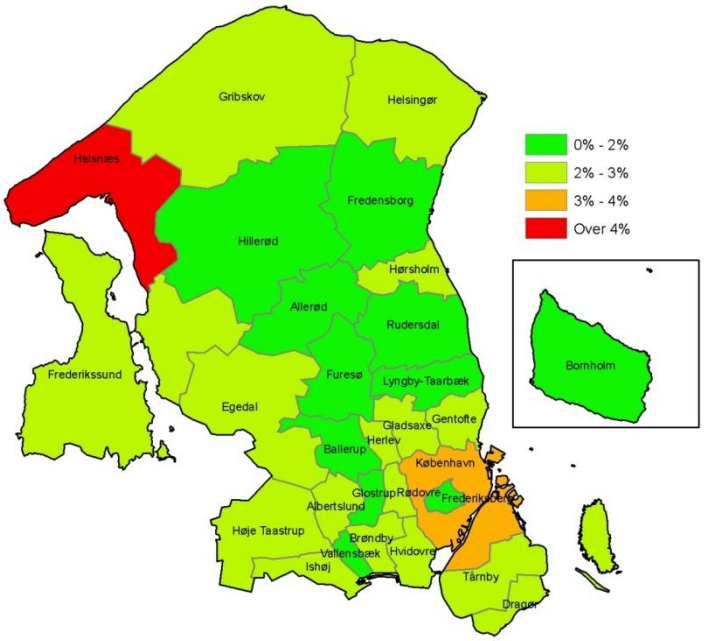

Kilde: Danmarks Statistik, Ungedatabasen og egne beregninger.

De største udfordringer i relation til *de sene startere*:

- *De sene startere* er ofte uafklarede ift. uddannelses- og fremtidsplaner, og mange har faglige eller personlige udfordringer, som gør, at de har svært ved at finde sig til rette i uddannelsessystemet, selvom de i vid udstrækning *ønsker* en uddannelse.

- 1.800 unge mellem 15 og 17 år er ikke i nogen form for aktivitet, og antallet er steget markant fra 2011 til 2012 (fra 2,1 % til 3,2 % af alle unge i aldersgruppen). For den unge er selv korte perioder uden aktivitet i bund og grund uønskede og risikofyldte ift. at fastholde en positiv udvikling og motivation for uddannelse.

- Sandsynligheden for at komme på kontanthjælp i 18-års-alderen er væsentligt højere for de *sene startere* end for de øvrige unge i samme aldersgruppe. Forberedende tilbud har dog en positiv effekt – sandsynligheden for at komme på kontanthjælp reduceres. Men der mangler tilbud til *de sene startere* i kommunerne, og det er ikke muligt systematisk at afgøre, *hvilke* tilbud der har effekt og *hvordan*.

- Særligt virksomhedsrettede tilbud kombineret med faglig opkvalificering og personlig støtte fremhæves af aktørerne og de unge selv. Her ses et uudnyttet potentiale for styrket samarbejde mellem UU-centre og jobcentre.

På denne baggrund anbefales:

- **Sæt ind i grundskolen.** I langt de fleste tilfælde er det allerede i grundskolen klart for både lærere og vejledere, hvilke elever der ikke vil være parate til uddannelse umiddelbart efter grundskolen. En tidlig – tværfaglig – indsats med fokus på den enkeltes behov for faglig, personlig eller social støtte har potentialet til at gøre en stor forskel.

- **Styrk opfølgningen over for de unge, der ikke er i aktivitet.** De kommuner, der politisk, strategisk og rent praktisk prioriterer indsatsen, har succes med at sikre, at alle unge er i aktivitet. Det gælder eksempelvis en række kommuner på Københavns Vestegn. Indsatserne indebærer en tæt og insisterende opfølgning over for den enkelte unge og hans/hendes familie – herunder hjemmebesøg og tæt dialog med forældrene til de unge, hvor man har vanskeligt ved at etablerekontakt En sådan indsats kræver et kvalificeret datagrundlag med opdaterede data om og kontaktoplysninger på den unge og en systematisk registreringspraksis i Ungedatabasen.

- **Skab regionale tilbud til de 15-17-årige.** *De sene startere* er en meget sammensat målgruppe, og tilbudsviften i den enkelte kommune skal kunne adressere en lang række problemstillinger – hos et relativt lille antal unge. Fremadrettet bør Region Hovedstaden understøtte en samlet regional tilbudsvifte med etablering af regionale/tværkommunale tilbud, baseret på de eksisterende erfaringer i kommunerne. Afstand er en væsentlig barriere for de unge, hvorfor tilbud bør udvikles og finansieres centralt, men rent fysisk etableres i den enkelte kommune. Fokus kunne med fordel være faglig opkvalificering, virksomhedsrettede tilbud og tilbud til psykisk sårbare unge.

- **Sæt fokus på effekterne af de forberedende og afklarende tilbud.** Der mangler systematisk kortlægning og opfølgning ift., hvilke tilbud der findes i kommunerne, og hvilke som har den største effekt – og for hvilke målgrupper/typer af unge. Alle tilbud arbejder i varierende grad med evalueringer og erfaringsopsamlinger, men Region Hovedstaden bør bidrage til fælles regionale standarder for effektmåling eller med løbende monitorering med henblik på dialog med kommunerne og en prioritering af indsatserne, så de matches så optimalt som muligt op mod den enkelte unges behov.

- **Sæt fokus på samarbejdet mellem UU- og jobcentre om de 15-17-årige.** I de kommuner, hvor UU- og jobcentret er beliggende på samme lokalitet, er andelen af *sene startere*, der ikke er i aktivitet, væsentlig lavere end i de øvrige kommuner. I størstedelen af kommunerne samarbejder UU- og jobcentre i en vis udstrækning om målgruppen, men dette samspil kan i høj grad udvikles til fordel for de unge, der er skoletrætte og motiveres til uddannelse af erfaringer i praksis.

Thelma: Fagligt løft giver selvtillid og motivation

Thelma er en af hovedstadsregionens sene startere. Thelma er lige blevet 18 år og bor i København efter et år på Egå Ungdomshøjskole ved Aarhus. Før det boede Thelma på Bornholm. På grund af problemer i familien havde Thelma det svært i folkeskolen. På VUC har hun fået mulighed for at lære mere og blive bedre forberedt til at gå på HF.

Historik

- Folkeskole på Bornholm
- Ungdomshøjskole
- VUC 9. klassesforløb (½ år)
- Er i gang med VUC 10. klassesforløb (½ år)
- Vil gerne i gang med HF enkeltfag

Jeg har fået selvtillid

"Jeg er blevet meget stærkere. Og jeg er rigtig motiveret for at klare de her ting nu. Jeg har fået viljestyrke. Men jeg har været på et punkt, hvor jeg ikke vidste, om jeg kunne – om jeg var i stand til det. Men nu har jeg været til eksamen, og jeg har vist, at jeg kan. Så min motivation bunder også i selvtillid."

Thelma gjorde 9. klasse færdig på Bornholm, men hendes karakterer var for dårlige. "Jeg besluttede mig for, at jeg ville tage dem om igen. Lære noget mere, inden jeg så kunne starte på HF. Jeg tog mig ikke rigtig sammen i folkeskolen, gik bare og var ligeglad. Min mor har været alkoholiker, og på det tidspunkt i mit liv var det bare for hårdt for mig både at have skole og en mor derhjemme, der var fuld. Det kunne jeg slet ikke overskue. Men jeg er kommet på mine egne ben, og jeg vil gerne bevise overfor mig selv – og min familie – at jeg kan."

På VUC har Thelma blandt andet opdaget, at hun rent faktisk er god til matematik. "Matematik er blevet rigtig nemt for mig nu, men før havde jeg vildt svært ved at forstå det. Det giver rigtigt meget selvtillid. Jeg er rigtig stolt. Jeg gik fra 00 til 12 i matematik." På Ungdomshøjskolen og VUC har Thelma også oplevet, at hun har lært meget om sig selv og er blevet bedre til at tackle hverdagen: "Jeg har lært alle de her basisting. Men jeg har også lært meget om mig selv. Komme op om morgenen, være forberedt, have styr på mine ting. Jeg havde ikke styr på noget, da jeg var yngre. Nu er jeg meget mere organiseret."

Støtte fra familie, venner og kontaktpersoner

Thelmas søster har selv været på højskole, og hun støttede ideen om et ophold på ungdomshøjskolen. Skolen havde fokus på kreative fag, og det har været rigtig godt at være lidt væk fra skolen i traditionel forstand. Det skabte motivation. "Min søster har gået meget op i, at skole er vigtig. Hun har været lidt efter mig. Der skal være en, der skubber lidt på, siger: Kom så, du kan godt."

Desuden har Thelma oplevet en stor støtte i venskabet med en tidligere teaterlærer fra Bornholm: "Jeg er rigtig gode venner med min teaterlærer fra min gamle teaterskole. Jeg har talt meget med hende om mine fremtidsplaner."

Thelma har haft løbende kontakt til Bornholms Kommune gennem sin barndom og har nu skiftet kontaktperson efter flytningen til København. Kontaktpersonerne har støttet hende i dagligdagen: "Det er godt at have en voksen at støtte sig til. De kan hjælpe, snakke med en – også om småting, som man ikke er helt forberedt på. De er gode til at fortælle, hvordan jeg skal tackle problemer i dagligdagen. Også på skolen. Jeg er lidt dårlig til selv at komme med mine problemer."

Hvad virker?

Thelma har tænkt meget over, hvad det er, der virker for hende. Hun vælger fx HF enkeltfag for ikke at ende i en situation, hvor hun presser sig selv for meget: "Jeg skal tage det i roligt tempo. Man må tage det fra bunden med et åbent syn. En ting ad gangen." Lektier og mødetider betyder ifølge Thelma også meget for motivationen og vedholdenheden: "Det er tit lektierne, der betyder, at man ikke kan overskue at komme. Hvis man fx ikke har fået lavet en aflevering. Forskellen på at møde kl. 10 og kl. 8 er også meget stor. Jeg følte mig udhvilet kl. 10 og er meget mere motiveret for at lære noget."

Fremtidsdrømmen

Thelmas drøm er at arbejde med unge mennesker og teater. "Det er meget vigtigt for mig at få et arbejde, som jeg gider. Det er det vigtigste for mig. Jeg vil da gerne tjene penge. Men jeg vil ikke spilde mit liv på et arbejde, jeg ikke gider. Men man kan godt blive lidt frustreret. Hvad skal man? Men jeg er stolt af at kunne sige, at jeg har en plan for min fremtid."

4. De unge på standby

De unge på standby er de 18-30-årige, som har grundskolen som højest fuldførte uddannelse, og som hverken er i arbejde eller under uddannelse. Denne gruppe udgør 21.708 unge svarende til ca. 7 % af alle unge i aldersgruppen. Det er altså den største af de tre målgrupper.

Blandt *de unge på standby* er der en mindre overrepræsentation af mænd samt en overrepræsentation af indvandrere og efterkommere. Lidt under halvdelen af *de unge på standby* har skiftevis været i uddannelse, arbejde og på overførselsindkomst i løbet af 2011. 36 % har været på kontanthjælp stort set hele året, mens 9 % er på førtidspension, og 12 % har været på dagpenge. De unge, som har modtaget kontanthjælp, er fordelt med 1/3 i matchgruppe 1 og 2/3 i matchgruppe 2 og 3, hvor man har problemer ud over ledighed. Samlet set tegner dette et billede af en forholdsvis ressourcesvag gruppe – det gælder særligt de unge over 25 år, som er de mest udsatte.

Et nedslag blandt de 21-årige i målgruppen viser, at 35 % af de unge har været i gang med en erhvervsuddannelse inden for de seneste fire år, 12 % har været i gang med en gymnasial uddannelse, 4 % har været i gang med begge dele, og 48 % har slet ikke været i gang med en uddannelse.

Der er *unge på standby* i alle kommuner. Størstedelen af de unge er dog bosiddende i København og på Københavns Vestegn, hvor hhv. 39 % og 23 % af de unge bor.

Figur 6: *De unge på standby* i aldersgruppen 18-30 år. Andel af alle unge opdelt på kommuner. 2011.

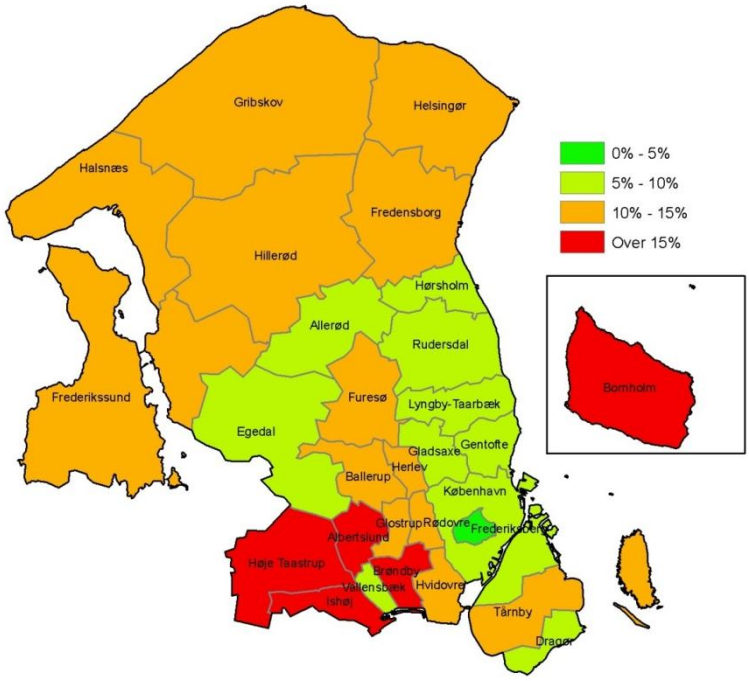

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 7: *De unge på standby* i aldersgruppen 18-30 år. Andel af alle unge opdelt på kommuner og sogne. 2011.

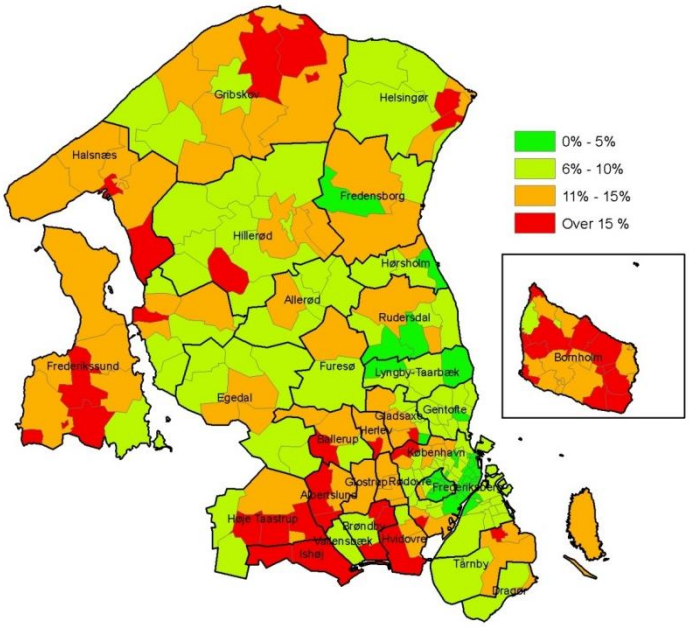

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De største udfordringer i relation til *de unge på standby*:

- Der er tale om en antalsmæssigt stor og meget kompleks målgruppe, hvor problemstillingerne spænder fra faglige udfordringer til omfattende sociale eller personlige problemer.

- Graden af samarbejde mellem aktørerne i systemet om de unge har betydning for, hvor stor andelen af *unge på standby* er i den enkelte kommune. Men aktørerne i systemet omkring de unge har forskellige interesser og opgaver, og de finder ikke naturligt sammen om løsninger med udgangspunkt i den unge.

- Særligt samarbejdet mellem UU- og jobcentret har betydning for andelen af *unge på standby* i den enkelte kommune. Men blot 40 % af jobcentrene deler data med UU-centrene, og kun i halvdelen af kommunerne oplever jobcentrene, at der er en stærk relation mellem jobcentrets og UU-centrets ledelser.

- En del af de unge oplever at blive mødt af et upersonligt og fragmenteret system med skiftende kontaktpersoner, hvor den unge ikke føler sig set, og hvor den unges historik ikke deles og overleveres mellem de involverede medarbejdere.

- Uddannelsespålægget kan være et middel til at sikre, at flere unge kommer i gang med en uddannelse. Men jobcentrets kontakt med de unge stopper, når forsørgelsesydelsen stopper. Dette betyder, at jobcentrene "slipper" de unge i en periode på cirka én måned op til uddannelsesstart, og der er ikke nødvendigvis nogen støtte fra hverken jobcenter eller UU-center i overgangen og under uddannelsen, selvom den unge kan være i stor risiko for frafald.

- *De unge på standby* over 25 år er ikke omfattet af UU-centrenes uddannelsesvejledning og har derfor begrænsede muligheder for at få uddannelsesvejledning. 36 % af jobcentrene samarbejder aktuelt med UU-centrene om de unge mellem 25 og 30 år.

- Andelen af *unge på standby* er større i de områder, som ligger længst væk fra en ungdomsuddannelsesinstitution.

På denne baggrund anbefales:

- **Sæt politisk fokus på at styrke det tværgående samarbejde mellem alle aktørerne omkring de unge.** Graden af samarbejde mellem aktørerne i den enkelte kommune har betydning for andelen af *unge på standby.* Det betyder helt konkret, at ikke mindst Helsingør, Tårnby, Bornholm, Ishøj og Brøndby kommuner, som alle i høj grad prioriterer tværgående samarbejde, også klarer sig markant bedre, end man burde forvente, givet de socioøkonomiske forhold i kommunerne. Det fælles mål må være, at de unge, uanset hvor i regionen de bor, mødes af professionelle, der har mulighed for at skabe en helhedsløsning på tværs af uddannelsesinstitutioner, forvaltninger, jobcentre og UU. Den konkrete model må udformes alt efter rammer og vilkår i den enkelte kommune, men Region Hovedstaden bør sætte politisk fokus på denne dagsorden og kan med fordel samle og sprede disse kommuners gode erfaringer regionalt.

- **Rammerne i vejlednings- og beskæftigelsessystemet kan i langt højere grad understøtte en samlet tværgående indsats.** UU- og jobcentrenes fælles målgruppe bør udstrækkes til 30 år, så man opererer med samme ungedefinition og har mulighed for at støtte op om de unge i fælleskab. Der er desuden behov for langt mere fælles viden om mulighederne i lovgivningerne og klare rammer for dataudveksling mellem instanserne i den enkelte kommune. I under halvdelen af kommunerne udveksles data om de unge mellem de to aktører. Her er et oplagt og operationelt forbedringspotentiale. Det gælder konkrete op-

lysninger om de unge i fx UU- og jobcentrets it-systemer, herunder at jobcentret kan få adgang til den unges uddannelsesplan. Der skal i forlængelse heraf sættes fokus på at styrke fælles mål og værdier for ungeindsatsen, som kan bidrage til også at nedbryde de kulturelle barrierer mellem "siloer" i systemet omkring de unge. Region Hovedstaden kan spille en central rolle ift. at facilitere processer med fokus på både de formelle og uformelle aspekter af samarbejdet.

- **Sæt mødet med den unge i centrum og skab fælles værdier for synet på den unge**. Det gælder de fysiske rammer i vejlednings- og beskæftigelsesindsatsen, der skal understøtte en fortrolig og tillidsskabende dialog, og det gælder politisk og ledelsesmæssig opbakning, så den enkelte medarbejder støttes i at arbejde fleksibelt – at *kunne* og *turde* gå ud over eget system og kultur og sætte den unge i centrum. For den enkelte unge er det helt afgørende at føle sig set og imødekommet af faste kontaktpersoner, som interesserer og engagerer sig oprigtigt i den unges situation. Region Hovedstaden kan spille en vigtig rolle i at understøtte denne anerkendende tilgang til de unge på tværs af systemerne fx via kompetenceudvikling af medarbejderne og udarbejdelse af fælles regionale værdier for ungeindsatsen

- **Sæt fokus på uddannelsesdækningen i regionen**. Afstand til uddannelsesinstitutionen har en betydning. De unge med grundskolen som højeste fuldførte uddannelse er langt mindre mobile end øvrige unge i regionen, hvilket gør gruppen særligt følsom ift. uddannelsesdækningen. Erhvervsuddannelserne dominerer disse unges uddannelsesvalg, og særligt på erhvervsuddannelsesområdet kan der være meget langt til den nærmeste uddannelsesinstitution.

Nicki: Det der skole, det er ikke lige mig

Nicki er en af de unge på standby. Nicki er 28 år gammel og bor hos sin far i Københavns Nordvestkvarter. Han har to påbegyndte uddannelser bag sig, men føler ikke, at uddannelse er noget for ham. I 2006 fik han diagnosen angst og har siden været ude og inde af arbejdsmarkedet. Nicki er i øjeblikket i gang med et 13 ugers jobprøvningsforløb.

Historik

- Afsluttede 9. klasse
- Påbegyndt teknisk skole i Holbæk – industritekniker
- Aktivering i Holbæk Kommune
- Påbegyndt teknisk skole i Holbæk – lastbilchauffør
- Arbejde på Oslobåden i tre år
- Arbejde på en kirkegård
- Diagnosticeret for angst
- Ude og inde af arbejdsmarkedet
- Arbejde i en spillehal – opsagt, da den lukkede
- Arbejdsløs
- Sygedagpenge – arbejdsprøvning hos HKI

Jeg kan ikke sidde stille

"Det der med at sidde stille en hel dag og se på en tavle. Det er ikke mig. Jeg vil hellere lave noget. Det er den samme trummerum – det samme, man hører på. Det kan jeg ikke i længden. Jeg skal ud og bevæge mig. Det var derfor, jeg droppede ud."

Nicki har været i gang med to uddannelser, men er begge gange droppet ud: "Efter folkeskolen startede jeg på industriteknikeruddannelsen, fordi jeg gerne ville være lokomotivfører. Derfor var det også perfekt, da jeg fik praktikplads hos DSB. Men efter praktikken kom skolen. Og det gik ikke."

Herefter tog Nicki en pause, inden han igen startede på teknisk skole i Holbæk. Denne gang på lastbilchaufføruddannelsen. "Der var så også skole, selvfølgelig. Jeg troede, jeg var blevet mere klar. Det var jeg ikke. Så jeg droppede rimeligt hurtigt ud og fik i stedet arbejde på Oslobåden. Siden da har jeg haft forskellige jobs, fx på en kirkegård og i en spillehal."

Nicki understreger, at han altid er blevet behandlet godt i skolen. "Det var ikke noget med, at jeg ikke kunne med lærerne eller noget. Ingen problemer. Det var mig selv, der sagde stop, fordi jeg simpelthen ikke kunne holde det ud."

Angst

I 2006 fik Nicki diagnosen angst, og han er i dag i arbejdsprøvning som en del af hans forløb på sygedagpenge. Han har siden 2006 været i forskellige jobs, men siden jobbet på Oslobåden har det ikke været af længere varighed.

"I dag er jeg hos HKI i elafdelingen to-tre timer om dagen. Det handler om at prøve grænser af for at se, hvad jeg kan. Og indtil videre går det godt. De er søde, og de ved, hvordan folk har det. Jeg er glad for at være der og har lige bedt om at få sat timetallet op."

Arbejdsprøvningsforløbet er formidlet af jobcentret og varer 13 uger, hvoraf der er 10 uger tilbage. "Man kan forlænge forløbet, men jeg håber, at jeg har fundet noget at lave bagefter. Altså et 'rigtigt' arbejde, hvor jeg tjener penge. Hvor jeg ikke er en samfundsnasser, som nogle siger. Hvis jeg ikke har noget arbejde bagefter, skal det forlænges, så jeg ikke bare skal gå hjemme. Det har jeg gjort længere tid før. Jeg har været ude og inde af arbejdsmarkedet siden 2006."

Hvad virker?

Nicki er glad for den hjælp og fleksibilitet, han har oplevet hos de professionelle omkring ham: "Jeg synes, jobcentret har givet mig frie tøjler ift., hvad andre oplever. Det er ikke noget med at skrive breve hele tiden. De ved jo, jeg har angst. Der har ikke været de der problemer, som man hører, nogle har. Jobcenteret ligger i Skelbækgade – det er et stykke herfra, men er målrettet unge mellem 25-30 år. Jeg har sagt, at jeg ikke kan komme derind pga. min angst. Men det har de accepteret. Vi har så bare taget møderne over telefonen."

Fremtiden

Uddannelse er ikke umiddelbart en del af Nickis fremtidsplan. "Der er mange, der har forsøgt at få mig til at prøve med skole og uddannelse. Men jeg har fortalt dem, at jeg ikke kan med det skole. Det med at sidde og lytte efter. Man skal koncentrere sig hele tiden. Der kan man ikke bare tage en pause. Du er bundet til stolen."

Nicki ville egentlig gerne være lokomotivarbejder, men det kræver en håndværksmæssig uddannelse som maskinfører. "Jeg ville gerne starte igen, men den der skole der … jeg tror ikke, jeg ville kunne gennemføre det. Skolen skræmmer mig væk. Ellers havde jeg jo gennemført den."

Hvis uddannelse skulle være et realistisk scenarie, skulle indgangsvinklen være et konkret arbejde: "Måske, hvis man ikke startede med skolen, så ville det være nemmere. Så tror jeg, at jeg ville kunne gennemføre det. Det ville være noget andet. Så vidste jeg jo, at jeg havde jobbet, og man prøvede faget af samtidig. Det tror jeg helt sikkert ville hjælpe. Hvis man kunne det, så ville jeg gerne være anlægsgartner. Noget med udendørsarbejde og noget, hvor man er for sig selv."

5. De ufokuserede studenter

De ufokuserede studenter er unge mellem 22 og 30 år, som har gennemført en gymnasial uddannelse, men som endnu ikke er kommet videre i uddannelsessystemet, og som heller ikke er i arbejde. Hovedstadsregionen har generelt en høj gymnasiefrekvens og har en særlig udfordring med denne målgruppe, fordi mange gymnasialt uddannede flytter til regionen.

De ufokuserede studenter tæller samlet set 4.134 personer svarende til ca. 2 % af alle unge i aldersgruppen. Der er altså tale om en relativt lille gruppe, men beregninger foretaget i forbindelse med analysen viser, at antallet må forventes at stige kraftigt i de kommende år, ikke mindst pga. de unges søgemønstre efter 9. og 10. klasse, hvor gymnasiet i meget høj vælges til, og erhvervsuddannelserne vælges fra.

Der er en overrepræsentation af kvinder blandt *de ufokuserede studenter* (59 %), hvilket bl.a. hænger sammen med, at flere kvinder tilgår de gymnasiale uddannelser. Indvandrere og efterkommere er desuden overrepræsenterede. Set ift. studenter med andre typer af gymnasiale uddannelser er studenter med en Hf-eksamen overrepræsenterede i gruppen.

Godt halvdelen af *de ufokuserede studenter* har tidligere været i gang med en uddannelse på videregående (49 %) eller erhvervsfagligt (8 %) niveau, mens den anden halvdel ikke har forsøgt sig videre i uddannelsessystemet efter den gymnasiale uddannelse.[5] 24 % af de unge var på kontanthjælp i størstedelen af 2011, mens 26 % var på dagpenge. Lidt under halvdelen var skiftevis i uddannelse, arbejde og på overførselsindkomst i 2011. Kun ganske få af *de ufokuserede studenter* er på førtidspension (2 %). Af de unge, som har modtaget kontanthjælp, er halvdelen i matchgruppe 1 og den anden halvdel i matchgruppe 2 og 3, hvor man har problemer ud over ledighed. Samlet set tegner dette et billede af en relativt ressourcestærk gruppe set ift. *de unge på standby*.

Koncentrationen af *ufokuserede studenter* er større i byområderne end i landområderne, hvilket skyldes, at de unge flytter ind til byområderne for at begynde på videregående uddannelser, men enten aldrig begynder eller falder fra igen. 57 % af *de ufokuserede studenter* bor i Københavns Kommune, 7 % bor i Frederiksberg Kommune og 36 % i den øvrige del af regionen.

[5] Beregnet på baggrund af de 24-årige i målgruppen.

Figur 8: *De ufokuserede studenter* i aldersgruppen 22-30 år opdelt på kommuner. 2011.

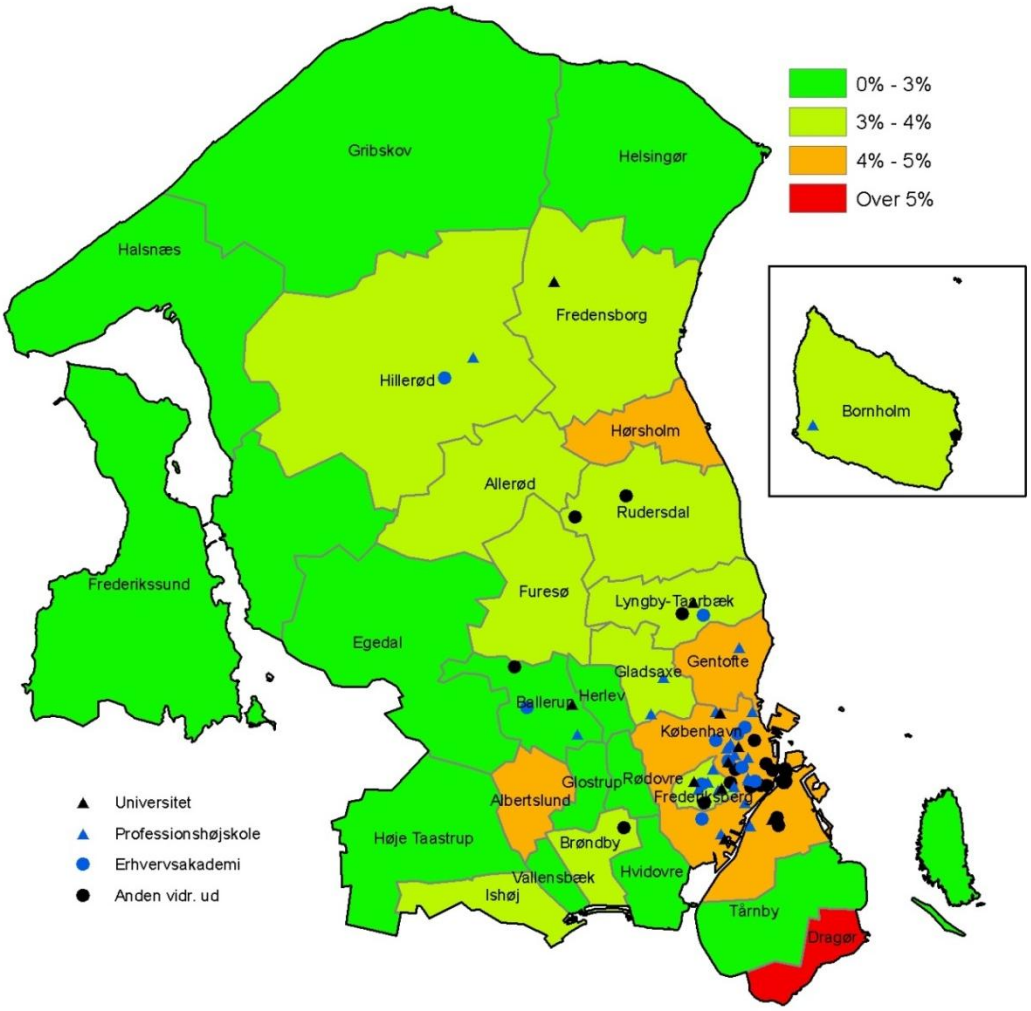

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De største udfordringer i relation til *de ufokuserede studenter*:

- Antallet af *ufokuserede studenter* er pt. relativt lavt, men beregninger foretaget ifm. analysen viser, at antallet må forventes at stige kraftigt i de kommende år. Ifølge beregningerne vokser gruppen med alene en studentereksamen med ca. 25.000 i de kommende år. Fremskrivningerne viser, at ledigheden i gruppen af unge med studentereksamen som højest fuldførte uddannelse tilsvarende vil stige markant.

- Der findes ikke en politisk målsætning om andelen af unge, der skal gennemføre en erhvervsuddannelse. Det store fokus på 95 %-målsætningen har gjort aktørerne omkring de unge – og ikke mindst i det politiske system – målrettede i forhold til at sikre, at flere unge får en ungdomsuddannelse. Dette har dog ikke haft nogen gavnlig effekt for erhvervsuddannelserne, som har tabt terræn på bekostning af de gymnasiale uddannelser.

- Blandt hovedstadsregionens unge ses landets laveste søgning til erhvervsuddannelserne. De unge har generelt et ringe kendskab til erhvervsuddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, og de gymnasiale uddan-

nelser fremstår som det sikre og mest prestigefyldte valg.

- UU-centrenes rolle har ændret sig med et skærpet fokus på de mest udsatte og uafklarede, og det kan betyde, at den brede gruppe af unge – og deres forældre – ikke udfordres nok i deres valg af uddannelse.

- Vejledningssystemet er ikke tilpasset *de ufokuserede studenters* behov. Det er en barriere, at de unge med en gymnasial uddannelse skal rejse langt for at få uddannelsesvejledning i studievalg. I praksis betyder det, at *de ufokuserede studenter*, der ikke umiddelbart er orienterede mod videregående uddannelse, ofte vil opleve at mangle vejledning og støtte – og i mange tilfælde varetager UU-centrene vejledningen af *de ufokuserede studenter*, selvom opgaven ligger uden for UU-centrenes ansvarsområde.

På denne baggrund anbefales:

- **Skab en regional målsætning om, at 25 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en erhvervsuddannelse**. Dette er en meget ambitiøs målsætning set ift. de aktuelle fremskrivninger, men der er behov for en markant politisk målsætning og omfattende indsats på erhvervsuddannelsesområdet, hvis man skal hindre yderligere svækkelse af erhvervsuddannelserne og dermed uddannelsen af de faglærte, der skal besætte produktionsarbejdspladser i regionen i fremtiden.[6] En målsætning kan i sig selv gøre, at aktørerne omkring de unge – og de unge selv – får mere fokus på erhvervsuddannelserne. Region Hovedstaden kan med fordel sætte sig i spidsen for indsatsen, der bør inddrage både kommuner, faglige organisationer, virksomheder og uddannelsesinstitutioner.

- **Opprioriter uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorienteringen (UEA) i grundskolen**. De unge mangler generelt kendskab til arbejdsmarkedet og mulighederne i erhvervsuddannelsessystemet. Erfaringer med praksis i virksomhederne og på erhvervsuddannelserne er afgørende for, at disse uddannelser overhovedet fremstår som en mulighed i de unges – og deres forældres – bevidsthed. Rammerne for en styrket indsats på dette område findes allerede i skolernes UEA-undervisning, hvor aktiviteter som udvidet brobygning, klasselærerkurser og forældreorientering kan være med til at udfordre elevernes uddannelsesvalg.

- **Oplys om erhvervsuddannelserne**. En stor del af de unge motiveres af jobsikkerhed og indkomstmuligheder. Sæt markant fokus på fordelene ved erhvervsuddannelserne, herunder at der er væsentlig højere beskæftigelsesfrekvens, lavere ledighed og højere indkomst ved at afslutte en erhvervsfaglig uddannelse end ved at tage en gymnasial uddannelse uden at læse videre. Endelig ligger livsindkomsterne for erhvervsuddannede faktisk højere end en del videregående uddannelsesgrupper.

- **Sæt politisk fokus på systemet omkring *de ufokuserede studenter***. Med en stadigt stigende gruppe af gymnasialt uddannede, der ikke kommer videre i uddannelsessystemet, er der behov for at gentænke vej-

[6] I uddannelsesprofilen for 2011 var der i hovedstadsregionen 22 % af en grundskoleårgang som forventes at afslutte en erhvervsfaglig uddannelse. Med den kraftige reduktion i søgningen i 2012 og 2013 vil den aktuelle andel være helt nede på 17-18 %. De 25 % vil derfor være en betydelig konsolidering.

ledningssystemet omkring denne gruppe. De unge er ikke nødvendigvis klar til eller i stand til at gennemføre en videregående uddannelse, og UU-centrene er umiddelbart langt tættere på den unge end studievalgscentrene – både fysisk og mentalt. UU-centrenes vejledningsopgave bør udstrækkes til at gælde denne gruppe af unge, uanset alder og status ift. gennemført uddannelse. Målet må være, at de unge mest hensigtsmæssigt vejledes til erhvervskompetencegivende uddannelse – herunder til erhvervsuddannelserne.

Sarah: Jeg passer ikke ind

Sarah er en af de ufokuserede studenter. Sarah har prøvet mange ting – fem forskellige gymnasiale uddannelser, højskole, rejser og pålagt uddannelse, inden hun mødte jobkonsulenten Jesper, som er blevet en sparringspartner og et anker i det offentlige system.

Historik

- Folkeskole i Roskilde
- Produktionsskole
- Efterskole i 10. klasse
- Påbegyndt STX på Østre Borgerdyd Gymnasium
- Behandlingsforløb på Stolpegård, kontanthjælp og psykolog-forløb
- Påbegyndt Frederiksberg HF
- Påbegyndt HF Efterslægten
- Himmelev Gymnasium, HF
- Roskilde Amtsgymnasium, HF – afsluttet
- Uddannelsespålæg – påbegyndt supplerende matematik
- Rødding Højskole
- Udlandsophold
- Kontanthjælp
- Virksomhedspraktik på cafe
- Deltidsjob i børnehave

Jeg er en følsom sjæl

”Vi har det her store maskineri, der skal køre rundt. Det er, som om der kun er de her bestemte tandhjul, der virker. Og hvis du ikke ligner det tandhjul, så kan du ikke bruges til noget.”

Sarah er 22 år og bor hos sin far i Brøndby. Hun beskriver sig selv som en følsom sjæl, som har brug for at tegne, male og meditere. Sarah har efter flere forsøg gennemført en HF, men har egentlig ikke været særlig motiveret for uddannelse. Men hun oplever, at der er et stort pres. Man ”skal” bare have en uddannelse. ”Jeg skulle måske have gjort noget andet. Jeg tog HF, fordi den var kort. Jeg besluttede mig bare for, at nu *ville* jeg gennemføre. Og erhvervsuddannelserne – det var ikke noget for mig.”

Sarah har haft flere rodede perioder i sit liv og beskriver kriser i familien og problemer med at falde til som årsagerne til de mange afbrud. ”Jeg startede på HF en to-tre gange og droppede ud. På Himmelev fik jeg en kæreste i klassen, og da vi slog op, var jeg nødt til at droppe ud. Jeg er meget sensitiv og har haft så svært ved at finde mig til rette. Jeg kunne ikke få de fag, jeg gerne ville have, der var mange elever i klassen. Jeg var stadig mærket af de problemer, vi havde i vores familie. Jeg var for stresset. Der var ikke plads og tid til mig.”

De professionelle

Sarah har været i kontakt med uddannelses- og beskæftigelsessystemet mange gange. ”Hjælpen, jeg har fået fra ’de professionelle’, har været meget, meget forskellig. Vi er mennesker. Og når jeg kommer ned i et jobcenter og får et nummer, så bliver jeg helt … Men jeg er blevet bedre til at håndtere det.” Sarah fik på et tidspunkt et uddannelsespålæg: ”Jeg kæmpede imod. Men der var ikke noget at gøre, for jeg vidste ikke, hvad jeg ville. Og når du ikke ved, hvad du vil, så skal du bare gøre noget. På en måde er det en fin ting, så man ikke gror fast. Men på den anden side ender man med at sige, fint nok, fuck dig, din idiot, så gør jeg bare sådan her! Det er systemet på bekostning af mennesket. Men når du starter på en uddannelse, som du ikke er motiveret for, så dropper du ud! Det er spild for os og for uddannelserne. Jeg droppede ud efter et par måneder.”

Et andet problem, som Sarah peger på, er de skiftende kontaktpersoner og forholdende på jobcenteret. ”Det er ikke de fedeste arbejdsbetingelser. Tre fyre på ét kontor. Der sidder to andre og lytter, når jeg skal fortælle, hvordan jeg har det – og ham den anden har en på besøg. Så sidder man der og fortæller om sine mørkeste og inderste hemmeligheder. Og hele tiden til et nyt menneske, for de kan ikke finde ud af at skrive det ned og give det videre til nogen, der så kan hjælpe. Men så mødte jeg min jobkonsulent Jesper, han var bare skøn. Han så mig som et menneske og ikke bare et nummer. At du møder en, der rent faktisk er engageret og bøjer systemet lidt, så systemet tilpasser sig mennesket og ikke omvendt. Jesper har været en sparringspartner, og jeg har haft det fint med at ringe til ham. Det var et anker. Det har gjort en kæmpe forskel.”

Det, der virker

Det er særligt Jespers interesse og tillid til hende, Sarah understreger. Men også hendes egen tilgang har ændret sig. ”Jeg er bare så træt af at uddanne mig. Jeg skal bare have et job! Jesper har givet mig noget space, og jeg er kommet i gang med noget, som jeg selv har startet. Men det handler jo også om, hvordan man approacher. Hvis du kommer som en sur teenager, så bliver du også behandlet sådan. Min indstilling har måske ændret sig. Men hvis du har noget, du vil, så er der en anden respons, og så bliver du også behandlet bedre.”

Fremtiden

”Jeg vil gerne være intuitiv coach og healer. Jeg vil starte min egen praksis. Jeg arbejder for at få lov! Det er ikke anerkendt For hvis jeg vil være ingeniør, så kunne jeg jo bare starte.”

6. Frafald og omvalg

Vejen gennem uddannelsessystemet er lang. Langt de fleste unge går faktisk i gang med en uddannelse efter grundskolen. Kun et par procent har aldrig været i gang. Men frafaldet, ikke mindst på de erhvervsfaglige uddannelser, er meget stort. Drengene har et større frafald end pigerne, og særligt de drenge, som er efterkommere af indvandrere, har et stort frafald.

Andelen af afbrydere på de gymnasiale uddannelser i hovedstadsregionen varierer fra ca. 15 % på STX til 25 % på HF og HTX. På de erhvervsfaglige uddannelser afbryder ca. 30 % på grundforløbene og ca. 25 % på hovedforløbene – særligt i forbindelse med manglende praktikplads.

Frafald og omvalg er problemstillinger, som går på tværs af de tre unge-målgrupper. En mindre del af *de sene startere* har allerede forsøgt sig på en ungdomsuddannelse uden held, mens andre gennem forberedende tilbud mv. prøver at blive mere afklarede om deres uddannelsesvalg og styrke eventuelle faglige, personlige og sociale svagheder. Denne gruppe har alt andet lige en større risiko for senere i livet at frafalde en uddannelse. Halvdelen af *de unge på standby* har været i gang med en eller flere uddannelser – særligt erhvervsuddannelser – men er faldet fra. *De ufokuserede studenter* kan ligeledes have været i gang med en eller flere ungdomsuddannelser, og godt halvdelen har efter studentereksamen været i gang med en uddannelse på videregående (49 %) eller erhvervsfagligt (8 %) niveau.

Figuren illustrerer den lange vej gennem uddannelsessystemet. Grafen viser andelene af ungdomsårgangene, der er i gang med en uddannelse. Blandt de 15-årige er det næsten 100 %. Fra det 18. til det 19. år sker et betydeligt fald, idet kun 55 % af de 19-årige er under uddannelse. På dette tidspunkt er mange allerede færdige med gymnasiet, og en del holder derfor et sabbatår. Blandt de 22- og 23-årige stiger andelen under uddannelse til 61 %. Herefter falder andelen gradvist til 16 % for de 30-årige.

Figur 9. Udvikling i andelen af en årgang i forhold til højest fuldførte uddannelse for hvert et-års-interval i aldersgruppen 15-30 år bosiddende i hovedstadsregionen. 2011.

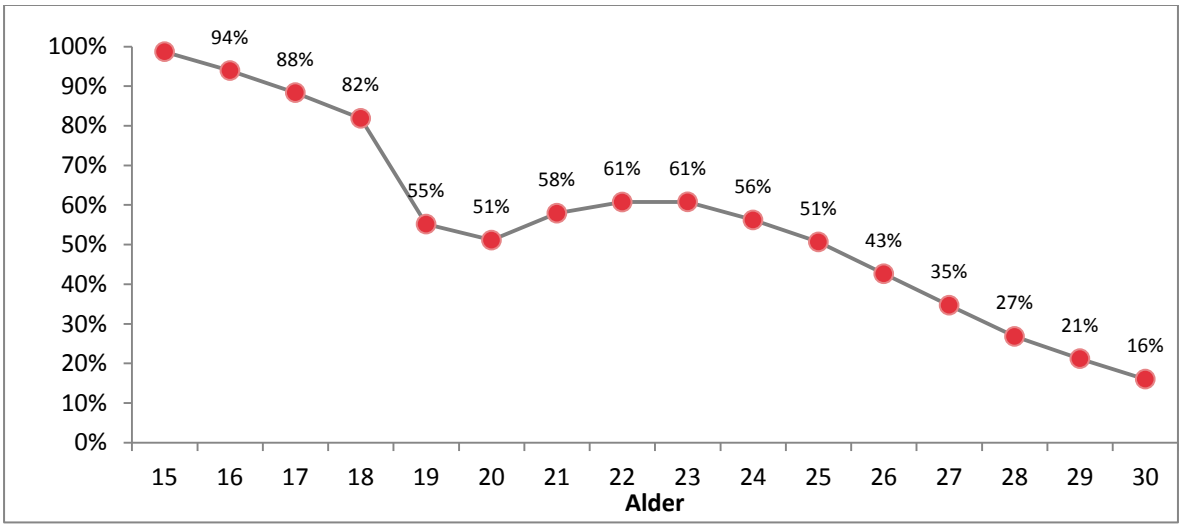

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De største udfordringer i relation til frafald og omvalg:

- De unges lange vej gennem uddannelsessystemet er en samfundsmæssig udfordring. Frafald og omvalg giver et ekstraordinært tidsforbrug, som i hovedstadsregionen løber op i mindst 20.000 årsværk årligt.

- 50 % af de unge, der afbryder en gymnasial uddannelse, er over to år efter stadig ikke vendt tilbage til uddannelsessystemet. Det gælder hele 64 % af de unge, der afbryder en erhvervsuddannelse, svarende til, at kun 4 ud af 10 kommer videre i det ordinære uddannelsessystem efter to år.

- De unge mangler valgkompetence og har et stort behov for at prøve uddannelserne af i praksis. Og dette i en udstrækning, så fx grundforløbene for nogle unge i højere grad opleves som "noget, man kan prøve af" frem for et endegyldigt valg.

- Frafald og omvalg giver nederlag og skaber pauser – også ufrivillige – hvor den unge er særlig udsat, og hvor det er vanskeligt for den unge at bibeholde motivationen. Finder den unge ikke en praktiskplads, øges både frafald og omvalg.

På denne baggrund anbefales:

- **Indfør et afklarende år på erhvervsuddannelserne.** Uddannelsesvalget hænger tæt sammen med de unges identitetsprocesser, og omvalg vil altid være et vilkår. Men de unges manglende kendskab til erhvervsuddannelserne koblet med behovet for at afprøve uddannelserne i praksis og ambitionen om at finde "den rigtige uddannelse" er en stor udfordring for erhvervsuddannelserne og for samfundet. Et bredere introforløb på erhvervsuddannelserne, eventuelt med efterfølgende stopprøve, vil kunne bidrage med både afklaring, faglig opkvalificering og en fast social ramme om uddannelsen, der vil kunne styrke de uafklarede unges endelige valg af uddannelse.

- **Sæt fokus på samarbejdet mellem uddannelsesinstitutionerne, UU- og jobcentre på det relationelle og helt lavpraktiske niveau.** I mange kommuner har man arbejdet med træffetider for både UU-vejledere og jobcentermedarbejdere på uddannelsesinstitutionerne. Erfaringen viser dog, at det ikke er træffetiden, men de tætte relationer mellem medarbejderne og den fælles forståelse af, hvilke oplysninger om den unge der skal videre i systemet hvornår, der er afgørende.

- **Skab et uddannelsessystem, der ikke slipper den unge ifm. afbrud og omvalg.** Hvad der forekommer som kort tid i et "system-perspektiv", kan være lang tid for den unge, som hurtigt kan miste motivationen. Den hurtige indsats over for den enkelte unge er derfor helt afgørende. Sæt fokus på og udbred erfaringerne fra et initiativ som "Garantiskolen". Kernen i konceptet er at uddannelsesinstitutionerne, herunder produktionsskolerne, samarbejder om frafaldstruede unge, så den unge fastholdes i uddannelsessystemet. Ambitionen er at skabe et system på tværs af aktører, hvor ingen slipper den unge, før en anden har taget fat. Her kan Region Hovedstaden med fordel spille en faciliterende rolle.